Ростислав КОНТА
Київ

ВНЕСОК ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

У статті розглядається історія дослідження етнологічної наукової спадщини відомого українського вченого Володимира Гнатюка, його діяльність на посадах секретаря та голови Етнографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка, методика та методологія його дослідницької діяльності.

Ключові слова: Володимир Гнатюк, етнологія, етнографія, народознавство, історіографія, Наукове Товариство ім. Шевченка, Етнографічна комісія.

Володимир Гнатюк увійшов в історії української науки як непересічна постать: відомий етнограф, фольклорист, мовознавець, літературознавець та громадський діяч, член-кореспондент Російської Академії наук у Петербурзі та один із перших академіків Академії Наук України. Його діяльність неодноразова привертала увагу до себе дослідників, які намагалися оцінити його внесок у розвиток та становлення української науки. В цій статті ми зробимо спробу дати огляд праць присвячених Володимиру Гнатюку як етнографу. В даному контексті слід відмітити, що постать вченого висвітлюється з урахуванням його активної діяльності в Науковому Товаристві ім. Шевченка (НТШ), де він спочатку займав посаду секретаря, а потім і голови Етнографічної комісії. Саме цій науковій установі Володимир Гнатюк був відданий до своєї смерті в 1926 році і саме на посаді голови Етнографічної комісії Наукового товариства Шевченка його діяльність як вченого була найбільш плідною.

Літературу присвячену даній проблемі можна класифікувати з урахуванням декількох параметрів. В першу чергу, слід виділити три основні групи праць: ті, які були написані в 20 – 30-х роках XX ст., коли ще радянська влада переживала період свого становлення та допускала певні відхилення від партійної лінії; праці, які є класичним зразком радянської історіографії та література української діаспори. Крім того, можна виділити праці сучасного періоду (після здобуття Україною незалежності), які в свою чергу поділити на дослідження діаспорних вчених та сучасних українських дослідників. Окремо слід виділити також дисертаційні дослідження з цієї проблематики та газетні публікації.

Діяльність В.Гнатюка як вченого формувалась під впливом Михайла Грушевського та Івана Франка. Саме М.Грушевський помітив талант молодого вченого та запропонував йому роботу в НТШ. Як наслідок, з 1898 року В.Гнатюк став першим оплачуваним співробітником цієї наукової інституції, тобто стає фактично першим професійним вченим НТШ. Тому не дивно, що перші відгуки про діяльність В.Гнатюка як етнографа зустрічаються в науковій літературі під авторством саме М.Грушевського. Зокрема, праця М.Грушевського, яка вийшла в 1914 році вже містила перелік наукових пошуків В.Гнатюка в галузі народознавства[1].

В 1921 році з нагоди 50-ліття вченого виходить перша стаття присвячена безпосередньо діяльності В.Гнатюка як українського етнографа, де подається оцінка етнографічної діяльності вченого не лише автором статті Л.Білецьким, але й зазначається ставлення до українського вченого з боку іноземних вчених-етнографів[2].

Окрему групу праць даного періоду становлять рецензії на наукові роботи В.Гнатюка, які були написані такими вченими як Ф.Колесса, В.Дорошенко, Р.Данківська, В.Данилов та в яких дається оцінка його методи опрацювання етнографічного матеріалу, а також розкриваються окремі аспекти досягнень вченого в етнографічній науці[3].

Сплеск інтересу до етнографічної спадщини В.Гнатюка в наукових колах спостерігається

в 1926 – 1927 рр., тобто відразу після смерті вченого, коли виходить низка праць на пошану пам'яті відомого українського етнографа. В даному аспекті слід виділити праці М.Грушевського, В.Дорошенка, І.Панькевича, В.Петрова, М.Тарасенка в яких, зокрема, даються характеристики В.Гнатюку як вченому та його науковим підходам до збирання та систематизації етнографічного матеріалу[4]. Окремо слід виділити працю польського етнографа А.Фішера, професора Львівського університету, який високо оцінив наукові здобутки В.Гнатюка в галузі етнографії[5].

Наступним етапом в дослідженні етнографічної спадщини В.Гнатюка є праці представників радянської історіографічної школи, які мають власну специфіку. Сучасні дослідники цієї проблематики, зокрема О.Шеремета, часто наголошували на тому, що "дослідники радянського часу змушені були замовчувати певні сторони діяльності вченого, обминати увагою діяльність В.Гнатюка в НТШ, подавати, хибні відомості про стосунки В.Гнатюка з М.Грушевським та рядом інших вчених, і, можливо, навіть зайвий раз наголошувати про його співпрацю з І.Франком, та М.Коцюбинським, що мало дезорієнтувати увагу радянської цензури"[6]. Загалом, факт дружби В.Гнатюка із згаданими діячами не викликає заперечень, але предметом цих відносин були переважно наукові інтереси, а не політичні погляди вченого.

Крім того, досить часто етнографічна діяльність В.Гнатюка в радянський період розглядається в контексті його демократичних та революційних поглядів. Так, зокрема, в статті Л.Шевченко присутній певною мірою ідеологічний контекст, що простежується в намаганні протиставити іноземних вчених, які критикували етнографічні дослідження В.Гнатюка радянським вченим, які давали об'єктивну оцінку його діяльності та висувалася теза згуртованості трудящих мас різних національностей (концепція "дружби народів"), яка начебто мала місце в дослідженнях вченого. Але, разом з тим, в зазначеній статті подавався аналіз етнографічної діяльності В.Гнатюка, зокрема, високо оцінювався його метод суцільного обстеження населених пунктів, а також заслугою праць В.Гнатюка визначалося наукове обґрунтування належності мешканців Закарпаття до українського етносу[7].

Загалом, радянська історіографія зробила вагомий внесок в дослідження діяльності В.Гнатюка як етнографа. Позитивною стороною праць дослідників радянського часу, не дивлячись на присутність ідеологічної складової, була їх ґрунтовна фактологічна база. Так в 60 – 70-х роках XX століття вийшло кілька праць Л.Яценка, присвячених етнографічній діяльності В.Гнатюка[8]. В цих роботах поряд з типовими на той час тезами щодо інтернаціональних поглядів вченого та констатації в його працях "міжнародної ненависті" в буржуазних країнах подаються оцінки його діяльності як вченого, але переважно як фольклориста[9].

Найбільш ґрунтовною в цей період була монографія Л.Яценка "Володимир Гнатюк: Життя і фольклористична діяльність", в якій розглядається його діяльність як етнографа, члена Наукового Товариства ім. Шевченка та простежується поступове формування та вдосконалення методики збору етнографічного матеріалу, яку В.Гнатюк застосовував на практиці[10]. Л.Яценко досліджує особливості становлення В.Гнатюка як етнографа починаючи з його перших збірок фольклорного матеріалу та закінчуючи організаційною роботою щодо діяльності Етнографічної комісії НТШ, виданням програм щодо збирання етнографічного матеріалу та його систематизації.[11]

Низка праць присвячена аналізу діяльності В.Гнатюка в аспекті мовознавчих проблем[12]. У збірнику праць виданому Музеєм української культури у Свиднику на пошану пам'яті В.Гнатюка міститься кілька статей присвячених саме мовознавчим та діалектологічним проблемам, які тісно пов'язані з етнографічною проблематикою. Особливістю вивчення мовознавчих проблем, на думку дослідників, було те, що В.Гнатюк спеціально не записував матеріал з діалектології, фіксуючи лише фольклорний матеріал, але робив це таким чином, щоб ним могли скористатися як діалектологи, так і фольклористи та етнографи[13]. В зазначеному збірнику містися багато матеріалів, що стосуються наукової діяльності В.Гнатюка. Тут містяться спогади чеського вченого Франтішека Главачека щодо його дружніх відносин наукових взаємозв'язків з В.Гнатюком[14], стаття М.Мушинки в якій аналізується діяльність В.Гнатюка як дослідника фольклору Пряшівщини та зазначається, що вчений фіксував поряд з фольклорним матеріалом значний пласт відомостей етнографічного, історичного та статистичного характеру[15], а також вміщені відгуки інших вчених стосовно наукових досліджень В.Гнатюка та його листування з іншими вченими.

На увагу заслуговують також праці, присвячені окремим аспектам діяльності В.Гнатюка як етнографа та збирача фольклорного матеріалу. Це, зокрема, дослідження В.Маланчук, А.Арсенича, Р.Кирчіва, О.Дея, які вивчали питання дослідження В.Гнатюком окремих етнографічних регіонів та його діяльності як етнографа[16].

Окремо слід виділити путівники по Етнографічно-меморіальному музею Володимира Гнатюка в Велесневі, які перевидавалися кілька разів та містять біографічні відомості про вченого та особливості його становлення як етнографа[17]. Крім того, слід згадати монографію Г.Скрипник, яка присвячена етнографічним музеям України та містить інформацію щодо створення етнографічної колекції музею НТШ, що була сформована переважно завдяки програмним матеріалам по збиранню етнографічних матеріалів розроблених В.Гнатюком.[18]

Наступним етапом в дослідженні наукової діяльності В.Гнатюка як етнографа є праці української діаспори, які, на відміну від радянської історіографії, були позбавлені ідеологічної заангажованості, що сприяло вільному висловлюванню поглядів вчених щодо наукової спадщини українського етнографа. Першими працями такого напряму були загальні дослідження діаспорних вчених присвячені історії НТШ та, як правило, були присвячені ювілейним роковинам діяльності цього українського наукового осередку. В контексті подання інформації щодо діяльності НТШ, зокрема роботи Етнографічної комісії, дослідники української діаспори подавали інформацію про етнографічну діяльність В.Гнатюка.

Першою такою узагальнюючою працею з історії НТШ виданою за кордоном було дослідження написане з нагоди 75-річчя діяльності цієї наукової інституції, де зазначається, що саме завдяки В.Гнатюкові та його самовідданій та енергійні праці Етнографічна комісія проводила систематичне збирання, опрацювання та видання етнографічних матеріалів. Крім того, зазначається, що саме В.Гнатюк зумів заохотити збирачів етнографічного матеріалу, а також відкрив для науки Карпатську Україну прийнявши активну участь в етнографічному дослідженні цього регіону[19].

Наступною діаспорною працею написаною також з нагоди 75-річчя НТШ є дослідження В.Дорошенка, який зазначає, що В.Гнатюк разом з І. Франком були тими китами, на яких стояло Наукове Товариство ім. Шевченка[20]. Інформація загального характеру щодо етнографічної діяльності В.Гнатюка міститься в праці Я.Падоха[21] та записках НТШ присвячених дослідженню Лемківщини[22].

Окремо слід виділити праці, які безпосередньо присвячені науковим дослідженням вченого в галузі етнографії, фольклористики та мовознавства. Це, зокрема, наукові розвідки М.Мушинки, вміщені в Записках НТШ виданих за кордоном. Словацький фольклорист українського походження М.Мушинка ґрунтовно дослідив етнографічну та фольклористичну діяльність В.Гнатюка, його зв'язки з іноземними вченими та навів багато біографічних даних щодо життя українського вченого. При цьому М.Мушинка акцентував увагу на організаційній діяльності В.Гнатюка в Етнографічної комісії НТШ та проаналізував методологічні прийоми збирання етнографічних матеріалів, які використовував В.Гнатюк[23].

Після здобуття Україною незалежності змінюються наукові підходи вітчизняних вчених щодо дослідження наукової спадщини В.Гнатюка. Вчені сучасного періоду аналізують діяльність В.Гнатюка використовуючи такі категорії як "етнолог", "творець золотого фонду української етнології" та ін., що було неприпустимо для наукових досліджень радянського періоду, коли етнологія розвивалася переважно у вузькому етнографічному руслі, а сам термін "етнологія" не вживався.

Дослідником, який займався вивчення етнографічної спадщини В.Гнатюка був його земляк археолог, історик, мистецтвознавець, громадсько-політичний діяч І.Герета, який став ініціатором заснування у 1996 організації Тернопільського осередку Наукового Товариства ім. Шевченка. В радянський період в І.Герети вийшла лише одна стаття про В.Гнатюка, яка стосувалася мовознавчих проблем[24]. Але вже після 1991 року вийшла низка статей І.Герети про українського етнолога, хоча вони носили переважно довідковий характер[25]. Інформація подібного характеру стосовно діяльності В.Гнатюка міститься також в низці видань, в яких в загальних рисах окреслюються коло наукових інтересів вченого, зокрема, висвітлюються внесок вченого в розвиток української етнології[26].

Останнім часом вийшли друком праці, в яких продовжується аналіз мовознавчих проблем

та вкладу В.Гнатюка в розвиток української мови, що пов'язано із загальною методикою системного опрацювання вченим етнографічного матеріалу, що дозволяє використовувати наукову спадщину В.Гнатюка в різних галузях знання[27].

З 90-х рр. XX ст. в українській діаспорі продовжували виходити праці присвячені діяльності НТШ, але їх вже стало значно менше, оскільки зник внутрішньополітичний чинник пов'язаний забороною подібних досліджень в Радянському Союзі, що мало наслідком те, що центром наукових розвідок з цієї проблематики стає Україна.

Спільним проектом вітчизняних та діаспорних вчених стало проведення в 1991 році наукової конференції на тему "Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського Вільного Університету", результати якої були оформлені у вигляді збірника, який вийшов у 1992 році. Перша частина цього збірника була присвячена безпосередньо діяльності В.Гнатюка як етнографа – члена НТШ. 26 статей зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема, О.Мишанича, Й.Дзендзелівського, Л.Бартко, І.Герети, Н.Шумади та ін. стосуються багатьох проблем пов'язаних із аналізом етнографічної спадщини В.Гнатюка. Особливий акцент робився на етнографічному вивченні українським вченим Закарпаття[28].

В 1992 році у Львові вийшли друком Записки НТШ, в яких містяться стаття Т.Гонтар про етнографічну збірку музею НТШ до формування якої активно долучався В.Гнатюк[29].

Одним із дослідників етнографічної спадщини В.Гнатюка є В.Качкан, який присвятив кілька своїх статей цій проблемі[30]. На думку В.Качкана, В.Гнатюк за 50 років свого життя сформував цілу епоху в етнології та зробив цілу низку відкриттів в цій науці. Володіючи феноменальною пам'яттю дослідник міг запам'ятовувати та безпомилково фіксувати великий масив етнографічного матеріалу. В.Качкан зазначає, що "Володимир Гнатюк був вдумливим і досвідченим збирачем, текстологом фольклорно-етнографічних матеріалів. Його науково довершені тексти вирізнялися фактологічною достовірністю, високою текстологічною культурою". Крім того, вчений вказує на особливості аналізу етнографічного матеріалу, які використовував В.Гнатюк у своїх дослідженнях, які включали такі стадії як "атрибуція фольклорного твору, встановлення його приналежності до народної традиції; принципи і прийоми філологічної критики фольклорного тексту та його редагування: явища контамінації у фольклорі та передача друком контамінованого (об"єднаного) тексту: джерелознавча база фольклорного твору, його паралелі й варіанти тощо".[31]

Окремі питання щодо збирання та опрацювання фольклорного матеріалу В.Гнатюком містяться у працях Р.Кирчіва, який значну увагу приділяє текстологічному аналізу етнографічного матеріалу зібраного Етнографічною комісією НТШ[32].

Проблемам українознавчих студій В.Гнатюка присвятив свої статті О.Купчинський[33], який звертає увагу на те, що вчений після опрацювання світових досягнень у галузі фольклористики вперше в історії українського народознавства починає системно опрацьовувати усну народну творчість в Україні та доходить до високого рівня наукових узагальнень. О.Купчинський зазначив також, що методи фіксації фольклорного матеріалу В.Гнатюком були точними, а сам вчений під час збирання етнографічних даних намагався охопити всі доступні йому території, включаючи поселення української діаспори в прикордонних з Україною державах[34].

На вагомому значенні В.Гнатюка в діяльності НТШ наголошує у своїй праці Р.Кучер зазначаючи, що комплексне вивчення етнографічних матеріалів особливо в закарпатському регіоні України є беззаперечною заслугою українського етнолога[35]. Окремі аспекти фольклористичної діяльності В.Гнатюка висвітлили у своїх працях Н.Шумадан та Є.Луньо[36].

Вагомою подією в справі дослідження народознавчої діяльності В.Гнатюка став 10-й випуск наукових записок виданих в 2001 році Тернопільським державним педагогічним університетом ім. В.Гнатюка присвячений діяльності українського вченого з нагоди 130-річчя з дня його народження. З цьому збірнику надруковано більше 20-ти статей присвячених етнологічній діяльності В.Гнатюка, що стосуються багатьох проблем становлення та розвитку етнології в НТШ під керівництвом голови Етнографічної комісії. Серед зазначених статей можна виділити праці О.Куцої, Р.Гром'яка, О.Дербаль, О.Циганок, В.Буряка, Т.Цимбал, які простежили окремі питання етнографічної діяльності В.Гнатюка, але переважно у фольклористичному аспекті[37].

В другій половині 90-х років XX ст. продовжують виходити праці присвячені В.Гнатюку як етнографу, зокрема досліджується питання вивчення вченим окремих етнографічних регіонів та його діяльності як члена НТШ[38]. В цей період продовжує дослідження етнографічної спадщини вченого, вже згаданий нами, М.Мушинка[39] та з'являються нові дослідження з цієї проблематики, зокрема статті О.Черемшинського[40], які знайомлять читачів із постаттю талановитого українського вченого-етнолога та простежують його зв'язки з відомими тогочасними вченими.

Останнім часом вийшли дисертаційні дослідження присвячені діяльності В.Гнатюка як вченого-етнолога та фольклориста. В 1992 докторську дисертацію на тему: "Фольклорист Володимир Гнатюк і його місце в українській науці та культурі" захищає М.Мушинка[41].

Дещо пізніше розробкою цієї проблематики займається О.Сапеляк, яка видає статтю, присвячених діяльності В.Гнатюку в НТШ,[42] а потім захищає кандидатську дисертацію[43] та видає монографію[44] про етнографічні дослідження в НТШ, де особлива увага звертається на діяльність В.Гнатюка на посадах секретаря та голови Етнографічної комісії та його особистий внесок у справу становлення етнології в Україні.

Питаннями наукової та громадсько-політичної діяльності В.Гнатюка сьогодні займається І.Іванюта, який після низки праць із цієї проблеми[45] захистив дисертацію на тему: "Наукова та громадсько-політична діяльність академіка Володимира Гнатюка в контексті українського національного відродження кінця XIX – початку XX ст."[46], хоча аналіз постаті В.Гнатюка як вченого-етнолога займає в даному дослідженні лише один підрозділ під назвою "Етнографічна та фольклористична спадщина вченого".

Останнім часом була опублікована низка праць О.Шеремети, в яких досліджується постать В.Гнатюка як етнографа та його внесок у розвиток етнології в Україні. Завершенням серії статей[47] стало ґрунтовне дисертаційне дослідження О.Шеремети, в якому детально простежено шлях формування В.Гнатюка як етнолога, його організаторські здібності, методика і методологія дослідницької діяльності, етнографічні зацікавлення, його науковий вплив на інших вчених та на становлення етнологічної науки в Україні[48].

Окрему групу праць становлять газетні замітки та публікації про В.Гнатюка, основна цінність яких полягає в популяризації знань про визначного українського етнолога. Авторами газетних заміток про В.Гнатюка є вже згадувані нами М.Мушинка[49], О.Черемшинський[50], М.Бурдяк[51], а також інші дослідники[52], які прагнуть донести до широкого загалу інформацію про визначні постаті в історії України, які своєю самовідданою працею залишили помітний слід в українській науці.

Вагомий внесок у справу дослідження В.Гнатюка як вченого-етнографа зробили також видання документальних матеріалів про життя та наукову діяльність вченого[53]. Аналіз документальних свідчень, які залишив В.Гнатюк дають можливість більш ґрунтовно оцінити його наукові погляди в галузі етнології. Цьому сприяє також видання бібліографічних збірок праць вченого, які демонструють невтомну працю вченого на науковій ниві[54].

Таким чином, на сьогодні ми маємо значний пласт літератури, де аналізуються основні етапи формування В.Гнатюка як вченого-етнолога, його здібності щодо організації та систематизації роботи по збиранню етнографічного матеріалу, методики та методології дослідницької діяльності вченого, простежуються етнографічні зацікавлення вченого, а також його вплив на подальший розвиток та становлення етнології в Україні. Але враховуючи те, що наукова спадщина В.Гнатюка є значною як за обсягом, так і за діапазоном наукових інтересів, а його дослідження зробили вагомий внесок в різні галузі знання (етнографію, фольклористику, мовознавство, літературознавство) проблема аналізу постаті В.Гнатюка в етнологічному аспекті залишається перспективною та потребує подальших наукових пошуків.

---

[1] Грушевский М. Развитие украинских изучений в XIX в. и раскрытие в них основных вопросов украиноведения // Украинский народ в его прошлом и настоящем. – СПб., 1914. – Т. 1. – С. 1 – 37.

[2] Білецький Л. Володимир Гнатюк // Визволення. – К., 1921. – № 3 – 4. – С. 72 – 77.

[3] Колесса Ф. [Рецензія] Гнатюка В. "Етнографічні матеріали з Угорської Руси". – Львів, 1909. – Т. 4 // Літературно-Науковий Вісник. – Львів, 1910. – Т. 1 – 3. – С. 475 – 476; Данилов В. [Рецензія] Гнатюка В. Етнографічні матеріали з Угорської Русі // Живая старина. – 1912. – Вип. 2 – 4. – С. 513 – 514; Данківська Р.

[Рецензія] Гнатюка В. Людські фігурки з воску // Червоний шлях. – К., 1924. – Т. 83. – С. 393 – 394; Дорошенко В. [Рецензія] Гнатюка В. "Як поставав світ" // Літературно-Науковий Вісник. – Львів, 1926. – Т. 89. – Кн. 2. – С. 182 – 183.

[4] Грушевський М. Академік Володимир Гнатюк (1871 – 1926) // Україна. – К., 1926. – Кн. 6. – С. 182 – 190; Дорошенко В. Пам'яті Володимира Гнатюка (21.V.1871 – 6.X.1926) // Літературно-Науковий Вісник. – Львів, 1926. – Кн. 2. – С. 262 – 268; Панькевич І. Володимир Гнатюк // Підкарпатська Русь. – 1926. – № 7 – 8; Петров В. Академік В.Гнатюк у своїх фольклористичних студіях // Записки історично-філологічного відділу Української Академії Наук. – К., 1927. – Кн. 10. – С. 240 – 252; Тарасенко М. Культурно-громадська праця акад. В.М.Гнатюка // Записки історично-філологічного відділу Української Академії Наук. – К., 1927. – Кн. 10. – С. 224 – 228.

[5] Fisher A. Wlodzimierz Hnatiuk // Lud. 1927. – Rocz. 26. – Serja II. – T. 6. – S. 117 – 119.

[6] Шеремета О.М. Володимир Гнатюк і українська етнографічна наука кінця XIX – початку XX століття: Дис... канд. іст. наук: 07.00.05 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка – Львів, 2003. – Арк. 13.

[7] Шевченко Л. Сторінка з етнографічної діяльності В.Гнатюка // Народна творчість та етнографія. – К., 1959. – № 1. – С. 101 – 105.

[8] Яценко М. Славістичні інтереси та зв'язки В.Гнатюка // Міжслов'янські фольклористичні взаємини. – К., 1963. – С. 78 – 123; його ж. Володимир Гнатюк: Життя і фольклористична діяльність. – К., 1964. – 287 с.; його ж. Феноменально щасливий збирач // Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка. – К., 1971. – С. 5 – 30.

[9] Яценко М. Славістичні інтереси та зв'язки В.Гнатюка // Міжслов'янські фольклористичні взаємини. – К., 1963. – С. 80 – 81.

[10] Яценко М. Володимир Гнатюк: Життя і фольклористична діяльність. – К., 1964. – 287 с.

[11] Яценко М. Феноменально щасливий збирач // Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка. – К., 1971. – С. 9 – 12.

[12] Шелепець Й. Діалектологічні дослідження В.Гнатюка // Музей української культури у Свиднику: Науковий збірник, присвячений пам'яті В.Гнатюка. – Т. 3. – Пряшів, 1967. – С. 81 – 87; Мушинка М. До історії статті В.Гнатюка "В справі літературної мови підкарпатських русинів" // Там само. – С. 17 – 18; Гумецька Л. Володимир Гнатюк і питання української мови // Мовознавство. – 1971. – № 3. – С. 74 – 81.

[13] Шелепець Й. Діалектол. дослідження В.Гнатюка // Музей української культури у Свиднику: Науковий збірник, присвячений пам'яті В.Гнатюка. – Т. 3. – Пряшів, 1967. – С. 82.

[14] Frantisek Hlavacek Mole styky a spoluprace a Volodymyrem Hnatjukem // Музей української культури у Свиднику: Науковий збірник, присвячений пам'яті В.Гнатюка. – Т. 3. – Пряшів, 1967. – С. 31 – 50.

[15] Мушика М. Володимир Гнатюк – визначний дослідник фольклору Пряшівщини // Там само. – С. 52.

[16] Дей О. Володимир Гнатюк – дослідник народної творчості // Сторінки з історії української фольклористики. – К., 1975. – С. 190 – 250; Кирчів Р. Етнографічне дослідження Бойківщини. – К., 1978. – С. 80 – 93; Арсенич А. Етнографічна діяльність В.Гнатюка // Народна творчість та етнографія. – 1982. – № 2. – С. 71 – 72; його ж. Історіографія етнографічного дослідження Гуцульщини // Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження. – К., 1987. – С. 10 – 20.

[17] Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка в Велесневі: Нарис-путівник. – Львів, 1971. – 95 с.; Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка в Велесневі: Нарис-путівник. – Вид. друге, доповнене. – Львів, 1982. – 79 с.; Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка в Велесневі: Нарис-путівник. – Вид. третє доповнене. – Львів, 1991. – 95 с.

[18] Скрипник Г. Етнографічні музеї України. – К., 1989. – С. 71 – 105.

[19] Історія Наукового Товариства ім. Шевченка. З нагоди 75-ліття його заснування 1873 – 1948. – Нью-Йорк – Мюнхен, 1949. – С. 21.

[20] Дорошенко В. Огнище української науки: Наукове Товариство ім. Т. Шевченка. – Нью-Йорк, 1951. – С. 30.

[21] Падох Я. Незнищиме товариство. – Нью-Йорк, 1983. – 153 с.

[22] Лемківщина: Земля-люди-історія-культура // Записки НТШ. – Т. 206 – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто. – 1988. – 478 с.

[23] Мушинка М. Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття. – Париж – Мюнхен, 1978 // Записки НТШ. – Праці історико-філософської секції. – Т. 190. – 117 с.; його ж. Володимир Гнатюк.: Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства // Записки НТШ. – Париж; Нью-Йорк; Сідней; Торонто, 1987. – Т. 207. – 332 с.

[24] Герета І. З неопублікованої спадщини В.Гнатюка // Мовознавство. – 1971. – № 3. – С. 81 – 83.

[25] Герета І. Знавець душі народної: (120 років від дня народження В.Гнатюка) // Тернопіль вечірній. –

1991. – № 25. – С. 4; його ж. Пам'яті академіка В.Гнатюка: Перша міжнародна наук. конференція у Тернополі // Тернопіль. – 1992. – № 3 – 4. – С. 38 – 39; його ж. Феноменально щасливий збирач: сім етюдів до 125-річчя від дня народження В.Гнатюка // Русалка Дністрова. – 1996. – № 10. – С. 1; його ж. Він знайшов червону руту: (До 120-річчя з дня народження нашого земляка В.Гнатюка) // Ровесник. – 1991. – № 23. – С. 3; Герета І. Володимир Гнатюк: сім етюдів про вченого на його 125-річчя // Тернопілля' 96: Регіон. річник. – Тернопіль, 1996. – С. 101 – 107.

[26] Гнатюк В.М.: (Фольклорист, етнограф, громадсько-політ. діяч) // Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1992. – С. 614 – 618; Володимир Гнатюк – знавець душі народної //Народні перлини: Учителю народознавства. – Тернопіль, 1992. – С. 56 – 60; Володимир Гнатюк (1871 – 1926) – визначний етнограф // Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 390; Залюблений у народну творчість //Український історичний календар '96. – К., 1995. – С. 150 – 151; Українська журналістика в іменах / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 63 – 64; Володимир Михайлович Гнатюк (1871 – 1926): фольклорист, етнограф // Онопрієнко В. Історія української науки XIX – XX ст. – К., 1998. – С. 267 – 268; Творець золотого фонду етнології. До 130-річчя від дня народження В.М. Гнатюка (1871 – 1926) // Календар знаменних і пам'ятних дат: 2001 II квартал. – К., 2001. – С. 67 – 69; Володимир Гнатюк (9.05.1871 – 6.10.1926) // Панчук І. Тернопільщина в іменах: Довідник – Тернопіль, 2006. – С. 44; Даниленко О.В. Володимир Гнатюк Михайлович: Публіцист, історик, літературознавець, член-кореспондент Петербурзької Академії наук, академік Всеукраїнської Академії наук, дійсний член Чеського і австрійського наукових товариств… // Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності. – К., 2007. – С. 105 – 108.

[27] Яценко М. Т. Володимир Гнатюк: Набутки й уроки: (Вклад вченого в укр. мову) // Слово і час. – 1991. – № 5. – С. 31 – 36; Визначний дослідник давньої української літератури // Мишанич О. Крізь віки. – К., 1996. – С. 210 – 228.

[28] Мишанич О. Роль В.Гнатюка в літературному процесі Закарпаття кінця XIX – першої чверті XX ст. // Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського вільного університету / Міжнар. наук. конф. – Київ; Львів; Пряшів; Мюнхен; Париж; Нью-Йорк; Торонто; Сідней. – 1992. – С. 29 – 40; Bartko L. V. Hnafuk a S. Czambel // Там само. – С. 106 – 107; Герета І. Неопублікована Гнатюкіана // Там само. – С. 132 – 134; Шумада Н. Теоретичні концепції В.Гнатюка у вивченні монострофічних жанрів слов'янського фольклору / / Там само. – С. 115 – 117.

[29] Гонтар Т. Етнографічні колекції музею НТШ // Записки НТШ. – Львів, 1992. – Т. 223. – С. 417 – 431.

[30] Качкан В. Обшир його таланту: (Володимир Гнатюк у світлі нових матеріалів) // Вітчизна. – 1994. – № 1 – 2. – С. 127 – 136; його ж. Творець золотого фонду етнології // Просвіт. – 1995. – № 2. – С. 40 – 45. Його ж. Українське народознавство в іменах. – К., 1994. – Ч. 1. – С. 229 – 242.

[31] Качкан В. Українське народознавство в іменах. – К., 1994. – Ч. 1. – С. 229, 231.

[32] Кирчів Р. Лицар українського народознавства // Вісник НТШ. – Львів, 2001. – № 25. – С. 38 – 40; його ж. Текстологічні публікації фольклорних і етнографічних матеріалів у виданнях НТШ // Народознавчі зошити. – Львів, 1996. – № 4. – С. 215 – 219.

[33] Купчинський О. Володимир Гнатюк: Біля джерел формування українознавства // Вісник НАН. – К., 1995. – № 11 – 12. – С. 9 – 19; його ж. Українознавчі студії Володимира Гнатюка // Київська старовина. – 1999. – № 2. – С. 72 – 81.

[34] Купчинський О. Українознавчі студії Володимира Гнатюка //Київська старовина. – 1999. – № 2. – С. 72 – 73.

[35] Кучер Р. Наукове Товариство ім. Шевченка. – К., 1992. – С. 36 – 37.

[36] Шумада Н. Коломийка у дослідженнях Володимира Гнатюка // Народна творчість та етнографія. – 1992. – № 2. – С. 21 – 25; Луньо Є. Ринзівки: (Календарно-обрядові пісні: Дослідження їх В.Гнатюком) // Народна творчість та етнографія. – 1993. – № 3. – С. 47 – 53.

[37] Куца О. Володимир Гнатюк і творення новочасного українства // Наукові записки. До 130-річчя з дня народження В.Гнатюка. – Вип. X. – Тернопіль, 2001. – С. 5 – 13; Гром'як Р. Деякі проблеми компаративістики в світлі наукового досвіду академіка Володимира Гнатюка // Там само. – С. 13 – 19; Дербаль О. В.Гнатюк – збирач та дослідник пам'яток Закарпаття XVII – XVIII ст. // Там само. – С. 55 – 64; Циганок О. Відображення світоглядних уявлень українців у дослідженнях Володимира Гнатюка // Там само. – С. 77 – 81; Буряк В. Фольклор як інформаційно-свідомісна система в контексті концепції народної творчості В.М. Гнатюка // Там само. – С. 103 – 113; Цимбал Т. Володимир Гнатюк – дослідник весілля українців карпатського регіону // Там само. – С. 147 – 151.

[38] Павлюк С., Сапеляк О. Стан етнографічної науки в Галичині (кінець XIX – поч. XX ст.) // Народознавчі зошити. – Львів, 1996. – № 4. – С. 225 – 229; Романів О. Володимир Гнатюк і Наукове Товариство ім. Шевченка //Форум. – 1996. – № 2. – С. 10 – 12.

[39] Мушинка М. Взаємини Михайла Коцюбинського з Володимиром Гнатюком // Народна творчість та етнографія. – 1996. – № 4. – С. 11 – 19; його ж. Найвизначніший фольклорний збірник русинів-українців Закарпаття: (Про діяльність вченого В.Гнатюка, його праці) // Берегиня. – 1998. – № 3 – 4. – С. 4 – 8.

[40] Черемшинський О. Дружба і співпраця Володимира Гнатюка з Іваном Франком // Русалка Дністрова. – 1996. – № 19. – С. 2; його ж. Дружба академіків-земляків: (В.Гнатюк та К. Студинський) //Русалка Дністрова. – 1998. – № 21 – 22. – С. 16; його ж. Дружба і співпраця велетнів: В.Гнатюк і Б. Лепкий // Творчість Б. Лепкого в контексті європейської культури ХХ ст. – Тернопіль, 1998. – С. 94 – 99; його ж. ЗУНР і сім'я Гнатюка // Русалка Дністрова. – 1998. – № 21 – 22. – С. 16; його ж. На честь академіка Володимира Гнатюка: (В Тернополі відкрито меморіал. дошку) // Народна творчість та етнографія. – 1990. – № 4. – С. 89; його ж. Сто років "Етнографічним матеріалам з Угорської Руси": (Праця В.Гнатюка) // Тернопілля' 97.: Регіон. річник. – Тернопіль, 1997. – С. 384 – 385; його ж. Так було 35 років тому: перше вшанування великого земляка // Русалка Дністрова – 1998. – № 21 – 22. – С. 17; його ж. Щира дружба і співпраця: (Дружба І. Франка, В.Гнатюка та С. Крушельницької) // Соломія. – 2006. – № 3. – С. 1.

[41] Мушинка М.І. Фольклорист Володимир Гнатюк і його місце в українській науці та культурі: Дис. ... д-ра. філол. наук в формі наук. доповіді: 10.01.09 / АН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського. – К, 1992. – 33 с.

[42] Сапеляк О. Питання етнографії на сторінках "Записок НТШ" 1899 – 1937 роки // Записки НТШ. – Львів, 1995. – Т. 230. – С. 526 – 535.

[43] Сапеляк О.А. Українська етнографія в діяльності Наукового Товариства ім. Шевченка (1898 – 1939 рр.): Дис... канд. іст. наук: 07.00.05 / НАН України; Інститут народознавства – Б.м., 1998. – 175 л.

[44] Сапеляк О. Етнографічні студії в Науковому Товаристві ім. Шевченка (1898 – 1939 рр.). – Львів, 2000. – 198 с.

[45] Іванюта І. Етнографічна діяльність Володимира Гнатюка // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль, 2000. – Вип. 11. – С. 39 – 47; його ж. Діяльність Володимира Гнатюка в Науковому товаристві імені Шевченка // Там само. – 2001. – Вип. 12. – С. 28 – 31; його ж. Роль Володимира Гнатюка у дослідженні національного відродження на західноукраїнських землях // Там само. – 2001. – Вип. 13. – С. 16 – 22; його ж. Основні віхи життя і діяльності В.Гнатюка (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) // Там само. – 2001. – Вип. 14. – С. 167 – 175; його ж. Володимир Гнатюк – дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка // Там само. – Серія: Літературознавство. – Тернопіль, 2001. – С. 51 – 55; його ж. Життєвий та творчий шлях академіка Володимира Гнатюка // Там само. – Серія: Історія. – Тернопіль, 2002. – Вип. 1. – С. 9 – 24.

[46] Іванюта І.П. Наукова та громадсько-політична діяльність академіка Володимира Гнатюка в контексті українського національного відродження кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Тернопільський державний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2002. – 192 арк.

[47] Шеремета о. Діяльність В.Гнатюка в НТШ // Наукові зошити історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка: Збірник наукових праць. – Львів, 1999. – Вип. 2. – С. 90 – 92; її ж. Етнокультурні паралелі українців і словаків Закарпаття у висвітленні В.Гнатюка // Етнічна історія народів Європи. – К., 1999. – Вип. 1. – С. 5 – 8; її ж. Наукова співпраця В.Гнатюка з українськими та зарубіжними вченими // Наукові зошити історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка: Збірник наукових праць. – Львів, 2001. – Вип. 4. – С. 354 – 362; її ж. Іван Франко в житті і творчості В.Гнатюка // Народознавчі зошити. – Львів, 2001. – № 3. – С. 470 – 478.

[48] Шеремета О.М. Володимир Гнатюк і українська етнографічна наука кінця ХІХ – початку ХХ століття: Дис... канд. іст. наук: 07.00.05 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка – Л., 2003. – 218 арк.

[49] Мушинка М. Рід Володимира Гнатюка живе: (Про нащадків) // Тернопіль вечірній. – 1991. – 29 травня.

[50] Черемшинський О. "Велика трійка": До 100-річчя присвоєння Науковому т-ву у Львові ім. Т. Шевченка: [В НТШ працювали М. Грушевський, І. Франко, В.Гнатюк] //Свобода. – 1992. – 24 листопада; його ж. Перекладач, редактор: (Про В.Гнатюка) // Вільне життя. – 1990. – 20 квітня; його ж. Широка географія пошуку: [Наукові праці про життя та діяльність В.Гнатюка] // Вільне життя. – 2000. – 9 вересня та ін.

[51] Бурдяк М. Світова слава Володимира Гнатюка: Святкування 120-ї річниці видатного етнографа, фольклориста // Голос народу. – 1991. – 11 червня.

[52] Савків Л. Феномен Володимира Гнатюка // Свобода. – 2001. – 8 травня; Чорнописький М. Подвиг Володимира Гнатюка // Відродження. – 1991. – 9 травня; Якель Р. "Володимиру Гнатюку не дорівнявся ніхто" // Дзеркало тижня. – 2001. – 26 травня.; Дичко Б. Володимир Гнатюк: людина з легенди // Свобода. – 2007. – 13 січня.

[53] Володимир Гнатюк: Документи і матеріали (1871 – 1989) / Наукове товариство ім. Шевченка у Львові / Ярослав Дашкевич (упоряд.). – Львів, 1998. – 467 с.

[54] Володимир Гнатюк: Бібліографічний покажчик. 1871 – 1991 / Олег Купчинський (відп. ред.), Мирослав Мороз (упоряд.), Микола Мушинка (упоряд.). – Львів, 1992. – 151 с.; Черемшинський О. У вінок шани видатному українському народознавцю: (Покажчик праць Володимира Гнатюка і матеріалів про нього) // Народна творчість та етнографія. – 1995. – № 1. – С. 84 – 86; 135 років від дня народження Володимира Гнатюка (9.05.1871 – 6.10.1926) – українського фольклориста, етнографа, літературознавця, академіка АН України // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2006 рік: Бібліографічний покажчик. – Тернопіль, 2005. – С. 51 – 55.

В статье рассматривается история исследования этнологического научного наследия известного украинского ученого Владимира Гнатюка, его деятельность на должностях секретаря и председателя Этнографической комиссии Научного общества им. Шевченко, методика и методология его исследовательской деятельности.

Ключевые слова: Владимир Гнатюк, этнология, этнография, народоведение, историография, Научное Общество им. Шевченко, Этнографическая комиссия.

An article deals with a history of research of ethnological scientific inheritance of the wellknown Ukrainian scientist Volodymyr Hnatiuk, his activity on positions of secretary and head of the Ethnographic commission of Shevchenko Scientific society, methods and methodology of his research activity.

Key words: Volodymyr Hnatiuk, ethnology, ethnography, historiography, Shevchenko Scientific Society, Ethnographic commission.